

МЕТОДИКА ВЗАЄМОДІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

У статті розглянуто проблему взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків. Розроблено напрями навчально-виховного процесу, що розкривають означену взаємодію та роблять навчально-виховний процес ефективнішим.

Ключові слова: взаємодія, загальноосвітні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади, естетичне виховання, підлітки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із найважливіших завдань української освіти є підготовка дитини до успішної самореалізації в житті, а це забезпечуватиметься стабільною зорієнтованістю навчально-виховного процесу як загальноосвітнього, так і позашкільного навчального закладів на системну неперервну якісну діяльність, основою, зерниною якої є педагогічна взаємодія в усіх педагогічних аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Сучасний школяр сьогодні орієнтований на здобуття певної суми знань, тому школі потрібна докорінна реформа. «Першим компонентом з восьми ключових формули Нової школи є новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, ... а процес виховання має бути наскрізним. Педагогіка партнерства має ґрунтуватися на партнерстві між учнем, учителем і батьками» [1, с. 9].

Тому, в розробленні методики взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків на перший план виходить постать педагога як особистості з високим науковим, мистецьким, психолого-педагогічним потенціалом. Л. С. Виготський писав: «Навчити творчому процесу неможливо, але це не значить, що неможливо вихователю сприяти його утворенню й появі» (переклад наш – С. Л.) [2, с. 10].

Однак для того, щоб бути підготовленим до педагогічної взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в освітній та виховній роботі в естетичному вихованні підлітків, учитель-вихователю оволодіває певним обсягом знань, умінь, творчих якостей.

Наявна джерельна база з проблеми представлена різноманітними підходами, серед яких науковий доробок Л. П. Дубовик, О. К. Іванова, Д. Б. Кабалевського, Я. А. Мамонтова, Т. А. Петрова, О. І. Пометун, К. І. Приходченко, О. П. Рудницької та ін., що розглядають якості суб'єкта навчально-виховного процесу, необхідні для формування художньо-творчої, естетичної активності учнів.

Значний внесок у розгляд педагогічного впливу на свідомість й почуття дитини засобами естетичного виховання на основі взаємодії суб'єкта та об'єкта виховання у спільній творчій діяльності зробили О. А. Комаровська, Л. Т. Левчук, Л. М. Масол, Н. Є. Миропольська, Г. П. Шевченко, які підкреслюють значення педагога в цьому процесі як творчої особистості, що може не тільки передавати учням мистецькі знання, але й прищеплювати морально-етичні, естетичні якості на найвищому рівні.

Формулювання цілей статті. Мету статті визначаємо як розкриття методики взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому розумінні основою розроблення методичного забезпечення взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків залежить від уміння педагога перетворити задатки й здібності вихованця у творчість. При всій складності та динамічності цього процесу головним є визначення психолого-педагогічних особливостей дитячого інтелекту, тобто наскільки швидко він здатний сприймати інформацію й утримувати її у пам'яті. При цьому педагог розуміє, передбачає, використовує вікові та психологічні особливості підлітків у педагогічній роботі; прогнозує можливі ускладнення в процесі

спілкування; уміє оптимально обирати спільні художньо-творчі дії. Кожний викладач знає класифікацію основних рис особистості та вміє впливати на їх формування, розглядає основоположні у становленні творчої особистості, соціальні риси (світогляд, моральність, працелюбність, інтелектуальність, гострота сприймання, тяжіння до абстрактної, логічної пам'яті та систематизації мислення тощо) у поєднанні з генетичними (спадковість, здібності, талант та ін.).

Організація взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків спирається на результати аналізу їхньої практичної естетичної діяльності та враховує компоненти естетичного виховання: чуттєво-емоційний (чуттєво-емоційне ставлення до краси оточуючого середовища та естетичних цінностей); інформаційний (пізнання життєвих явищ через мистецькі образи, інформація про мистецтво, естетичні знання); комунікативний (безпосереднє спілкування об'єкта з творами мистецтва, художньо-творча діяльність) [3].

У взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків методологічну основу становить інтеграція знань у галузі естетики, педагогіки, етики, психології, теорії естетичного виховання, що були закладені філософами А. Баумгартеном, І. Кантом, Ф. Шиллером, Г. Гегелем, які вважали естетику могутнім засобом окультурення людини й залучення її до найвищих людських цінностей; естетами (Ю. Боров, О. Буров, М. Каган та ін.); педагогами (Є. Квятковський, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Шевченко та ін.), які окреслили наукові підходи до системи естетичного виховання.

Розроблення методологічного забезпечення взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків суттєво відрізняється від методологічного забезпечення будь-якого іншого навчально-виховного процесу й визначається за такими напрямками:

1. Розроблення системи естетичного виховання (реалізація – створення моделей естетичного виховання) окремо як загальноосвітнього, так і позашкільного навчального закладу, що охоплювала:

а) у загальноосвітніх навчальних закладах: естетичне виховання *на уроках* предметів художньо-естетичного циклу (реалізація – розроблення календарно-тематичного та поурочного планування, методики проведення уроку та організації домашнього завдання учнями);

б) у загальноосвітніх навчальних закладах: естетичне виховання *на уроках* інших циклів у межах реалізації виховної мети уроку (реалізація – розроблення календарно-тематичного та поурочного планування);

в) у позаурочній роботі ЗНЗ: *під час гурткової роботи*, проведення факультативів, проектної, виставкової, концертної, майстер-класів та інших видів *творчої учнівської діяльності*; при проведенні *роботи з батьками* (анкетування батьків та учнів, педагогічна освіта батьків, участь батьків у виховній роботі класу, батьківські збори, індивідуальні консультації для батьків, збір відомостей про сім'ю тощо) (реалізація – розроблення планів виховної роботи класних керівників);

г) у позашкільних навчальних закладах: естетичне виховання *на заняттях гуртків* художньо-естетичного напрямку *та інших гуртків* у межах реалізації виховної мети (реалізація – розроблення навчальних авторських програм, календарно-тематичного та поурочного планування занять);

д) у позашкільних навчальних закладах: під час проведення масових заходів (реалізація – розроблення тимчасових програм, програм концертів, виставок, майстер-класів та ін.);

е) у позашкільних навчальних закладах: під час організації та проведення виставок, конкурсів, флеш-мобів, пленерів, майстер-класів, концертів дитячої та юнацької творчості (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

ж) у позашкільних навчальних закладах: підготовку колективів та супроводжувальної документації до подання на звання «зразковий» та «народний» дитячих творчих колективів (реалізація – розроблення методичних рекомендацій).

2. Створення або стимулювання до перетворення середовища загальноосвітнього та позашкільного навчального закладу за законами краси та в контексті ПВЗ (естетико-

виховного середовища ПВЗ (реалізація – видання монографії, розроблення методичних рекомендацій, внесення питань формування естетичного середовища до семінарів, конференцій, круглих столів та ін., видання збірників наукових праць тощо).

3. Внесення питань методологічного забезпечення взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків під час організації та проведення курсів підвищення кваліфікації:

а) *директорів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів* (реалізація – розроблення навчальних програм, навчально-тематичних планів, проведення конференцій з обміну досвідом, написання обов'язкових контрольних робіт, що виконуються під час аудиторних занять, розробка навчальних комплексів «Теорія та методика позашкільної освіти», «Теорія та методика викладання мистецьких дисциплін», спецкурсів «Мистецька спадщина Сумщини», «Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків»);

б) *заступників директорів з навчально-виховної роботи загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів* (реалізація – розроблення навчальних програм, оновлення навчально-тематичних планів, проведення конференцій з обміну досвідом, написання обов'язкових контрольних робіт, що виконуються під час аудиторних занять, розроблення навчальних комплексів «Теорія та методика позашкільної освіти», спецкурсів «Мистецька спадщина Сумщини», «Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків»);

в) *методистів та культорганізаторів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів* (реалізація – розроблення навчальних програм, оновлення навчально-тематичних планів, проведення конференцій з обміну досвідом, написання обов'язкових контрольних робіт, що виконуються під час аудиторних занять, розроблення навчальних комплексів «Теорія та методика позашкільної освіти», спецкурсів «Мистецька спадщина Сумщини», «Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків»);

г) *учителів мистецьких дисциплін* (реалізація – розроблення навчальних програм, навчально-тематичних планів, проведення конференцій з обміну досвідом, написання обов'язкових контрольних робіт, що виконуються під час аудиторних занять, розроблення навчального комплексу «Теорія та методика викладання мистецьких дисциплін», спецкурсів «Мистецька спадщина Сумщини», «Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків»);

д) *керівників гуртків позашкільних навчальних закладів* (реалізація – розроблення навчальних програм, навчально-тематичних планів, проведення конференцій з обміну досвідом, написання обов'язкових контрольних робіт, що виконуються під час аудиторних занять, розроблення навчального комплексу «Теорія та методика гурткової роботи», спецкурсів «Мистецька спадщина Сумщини», «Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків»).

4. Організація та проведення методичних заходів педагогічної взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків: проведення:

а) *педагогічних рад* загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, на яких розглядатимуться питання взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків (реалізація – розроблення проектів наказів, розпоряджень);

б) *нарад із заступниками директорів* загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків (реалізація – розроблення навчально-тематичних планів виховної роботи);

в) *методичних об'єднань класних керівників*, (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

г) *методичних об'єднань учителів предметів художньо-естетичного циклу* (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

д) *корекція планів виховної роботи класних керівників, планів виховної роботи*

навчальних закладів (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

е) **методичних об'єднань керівників гуртків ПНЗ** (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

є) **підвищення морального й творчого авторитету** керівників гуртків, учителів, класних керівників (реалізація – розроблення методичних рекомендацій);

ж) **розв'язання кадрових питань** (учителі та керівники гуртків);

з) **самоосвіта вчителів та керівників гуртків**, їх атестація.

Серед основних технологій взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків, які дозволяють говорити про організацію та проведення методичних заходів безпосередньої взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків, зазначаємо, по-перше, *технологію інтеграційної мистецької освіти*, що дозволяє впливати на учнів ЗНЗ в успішному навчанні й вихованні підлітків. Л. М. Масол інтегрування в сучасній освіті трактує не лише як «дієвий засіб структурування змісту і систематизації навчального матеріалу в органічних зв'язках, а й як інноваційну педагогічну технологію. Технологічні аспекти інтеграції, тобто його організаційно-процесуальне забезпечення, залежить, на її думку, від типу та ступеня інтеграції елементів змісту. Додавання одного, двох чи більше структурних елементів, їх різноманітні поєднання, групування неминує приводять до переструктурування традиційного змісту та технологій викладання окремих дисциплін і утворення нового цілого. Дидактична інтеграція здатна не просто змінювати якісні параметри змісту як цілого, а й стимулювати появу нового знання, яке не завжди забезпечується відокремленим засвоєнням цих елементів (відбувається своєрідний перехід кількості в якість). Тому на відміну від монопредметного викладання мистецтва інтегровані курси в галузі мистецтва, окрім застосування елементарних міжпредметних зв'язків, мають ще й додаткові резерви для нарощування мистецьких знань та уявлень учнів, зростання їх духовно-світоглядної та емоційно-естетичної наповненості. Це відбувається завдяки інтегративним технологіям – кількісному збільшенню та якісному збагаченню порівнянь, аналогій, стимулюванню міжсенсорних асоціацій, розширенню діапазону художньо-естетичних узагальнень тощо. Таким чином, змістова інтеграція стимулює процесуальну інтеграцію» [4, с.72].

Опановуючи дидактичний матеріал за цією технологією, учень сприймає не один, а кілька потоків інформації, основою сприйняття є асоціативне запам'ятовування навчальної інформації. Кожний із цих потоків є базою для створення певних асоціацій. Дидактичний інструментарій здійснення інтегративних художньо-педагогічних технологій ґрунтується на методах і прийомах порівняння – встановлення спільних і відмінних рис між різними художніми явищами, та аналогії – пошуку часткової схожості між ними за допомогою виявлення й стимулювання образних асоціацій.

Під час проведення **методичних об'єднань учителів предметів художньо-естетичного циклу, класних керівників, керівників гуртків** педагоги розрізняють цю технологію за одним провідним інтегратором або декількома визначальними: духовно-світоглядний вид інтеграції, що здійснюється на основі спільної для всіх видів мистецтв тематизму, пов'язаного з відображенням у мистецтві різних аспектів життя; естетико-мистецтвознавчий вид інтеграції, що здійснюється на основі введення споріднених для різних видів мистецтв понять і категорій – естетичних, художньо-мовних, жанрових тощо; комплексний вид інтеграції, що передбачає одночасне поєднання декількох видів інтеграції, провідних інтеграторів із двох попередніх груп або ще й із додаванням до них інших. Зазначені види інтеграції реалізуються через систему творчих завдань інтегративного типу, що передбачають активізацію міжсенсорних образних асоціацій учнів у процесі сприйняття та художньо-творчої діяльності [4]. З-поміж них найтиповішими є такі [4, с. 72–74]:

– графічно зобразити мелодичний рисунок, передати лініями характер руху мелодії (плавний, стрибкоподібний), напрям руху мелодії (вгору чи вниз), добрати до мелодії відповідні за характером лінії-образи («лінія-пружинка», «лінія-хвиля», «лінія-зигзаг», «лінія-пунктир»);

– дібрати кольори, відповідні музичним тембрам, образам і настроям;

- відобразити музичні ритми (дво-, три-, чотиридольні) або форми (дво-, тричастинні, варіації, рондо) в орнаментальних композиціях, зокрема аплікаціях;
- намалювати реалістичні композиції (сюжетно-тематичні, пейзажні тощо) – «візуальні розповіді» до програмних музичних творів, театральних вистав;
- відобразити розвиток музики, її форми в безпредметних кольорових композиціях – «візуальних варіаціях», «живописних рондо», в яких змінювати кольорову гаму (насиченість, контрастність) відповідно до змін у музиці;
- створити музичні образи – інтонації, ритми, «звукові плями», які б характеризували героїв казки, персонажів сюжетної картини або портрета;
- створити мелодію (чи речитатив) до вірша або фрагмента літературного твору (за інтонаціями-підказками або в заданому жанрі, розмірі);
- відтворити характер танців у безпредметних композиціях;
- намалювати ілюстрації до дитячих казок;
- намалювати фрагменти мультфільму (розкадровка);
- передати за допомогою жестів, танцювальних рухів, пантоміми характери героїв казки, персонажів картини, образів програмної музики;
- «оживити» картину за допомогою пантоміми, міміки, жестів, рухів або розіграти уявний діалог за сюжетом картини (наприклад «натюрморт в особах», «розмова героїв парного портрета»);
- створити «театр костюму» – інсценізація міні-оповідань про традиційний національний одяг, вишивки, прикраси (у супроводі музики) [4, с. 73–74].

Під час проведення **методичних об'єднань учителів предметів художньо-естетичного циклу, класних керівників, керівників гуртків** педагоги вчаться застосовувати технологію *«Пересувний навчальний заклад»*, яка є прикладом інноваційного освітнього середовища для розвитку соціальної компетентності та життєтворчості вихованців. «Пересувний позашкільний навчальний» заклад охоплює вихованців майже всіх навчально-виховних комплексів сільської місцевості. Ця технологія, «методика навчання і виховання, на думку Г. П. Пустовіта, враховує всі основні складові елементи навчально-виховного процесу позашкільного навчального закладу, а саме: мету, конкретні цілі, завдання позашкільної освіти, відповідну їм навчально-виховну діяльність педагога, навчально-пізнавальну, пошукову, дослідницьку, конструкторську діяльність та суспільно корисну, природоохоронну роботу учнів, здобуті ними знання, сформовані інтелектуальні уміння та практичні навички» [5, с. 38].

Водночас на **методичних об'єднаннях учителів предметів художньо-естетичного циклу, класних керівників, керівників гуртків** педагоги класифікують методи навчання й виховання, які є не суто механічним поєднанням в одне ціле всіх напрацьованих сьогодні педагогічною наукою і практикою діяльності позашкільних навчальних закладів методів навчання та виховання особистості, а характеризуються гнучкістю та практичною доцільністю і разом з тим передбачають можливість доповнення чи вдосконалення. «Важливим є врахування вікових, інтелектуальних і психологічних особливостей та специфіки формування емоційно-ціннісної сфери учня; завдань, спрямованих на формування вихованості учня як внутрішньої якості особистості, що поєднує в собі знання, інтелектуальні вміння, переконання й практичні навички із застосування здобутих знань як в індивідуальній, так і суспільно значущій колективній діяльності» [5, с. 39].

По-третє, **під час проведення методичних заходів безпосередньої педагогічної взаємодії** загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків педагоги використовують досвід впровадження *технології-проекту «Дійти до кожного – зацікавити всіх»*, яка також використовується у ПНЗ й, ввівши в себе основні постулати особистісно зорієнтованого навчання й виховання, «доходить» до кожного вихованця позашкільного навчального закладу.

Під час **самоосвіти вчителів та керівників гуртків** педагоги розглядають класифікацію методів навчання й виховання в системі позашкільної освіти, яку наводить і групує Л. В. Тихенко, методи в навчальній, виховній та контрольно-корекційній діяльності [5].

Так, у навчальній діяльності застосовуються: *група пізнавально-комунікативних*

методів: словесні методи; наочні методи; група систематизувально-перетворювальних методів: аналітико-синтетичні методи; індуктивні й дедуктивні методи; методи порівняння, аналогії та формулювання гіпотези; репродуктивні методи; **група навчально-перетворювальних методів:** методи мотивації і стимулювання; методи формування інтересу до навчання; методи формування почуття обов'язку і відповідальності за результати навчання; методи переконання; методи висунення чітких обґрунтованих і зрозумілих учням вимог до навчання та вправлення до їх виконання; методи позитивного прикладу; методи створення сприятливих умов для спілкування в процесі навчання; методи заохочення і покарання; активні (практичні) методи; метод вправ; лабораторний метод; практично-трудовий метод; проблемно-пошукові методи; метод проблемного викладу; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; методи самостійної творчої роботи; методи дидактичних ігор.

У виховній діяльності впроваджуються: **група мотиваційно-виховних методів:** методи мотивації – відповідальності особистості в навчально-практичній діяльності в соціокультурному, естетичному й соціоприродному середовищі, самоаналізу, самооцінювання, роз'яснення, переконання, навіювання, рефлексії, турботи; **методи виховання:** методи всебічного впливу на особистість: бесіда, розповідь (лекція), дискусія, диспут, переконання, особистий приклад, вмовляння, роз'яснення, навіювання; методи формування досвіду морально доцільної поведінки і діяльності особистості: педагогічна вимога, привчання, створення спеціальних виховних ситуацій, стимулювання соціально значущої поведінки та діяльності, заохочення, змагання, покарання [5, с. 39].

У контрольно-корекційній діяльності: **група методів контролю і корекції:** методи контролю і самоконтролю; методи усного контролю; методи письмового контролю; методи міні-лабораторного контролю; методи машинного (комп'ютерного) контролю; методи самоконтролю [5, с. 39].

Отже, в описі прикладів запропонованої класифікації методів позашкільної освіти й виховання учнів основу становлять п'ять груп методів, що логічно пов'язані між собою і мають динамічний характер [5, с. 39–40].

Оскільки взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків відбувається в різноманітних формах, то педагоги розглядають також і форми роботи:

- запрошення на майстер-класи, свята (календарні, традиційні) з метою залучення учнів до позашкільного навчального закладу;
- ініціювання та проведення спільних конкурсів (вокальних, читців, «Паперові дива», «Вітальна листівка», «Різдвяний янгол», «Збережемо ялинку разом» та ін.);
- розроблення разом із учителями ЗНЗ положень, критеріїв та показників оцінки різноманітних як професійних, так і учнівських конкурсів; співпраця з учителями ЗНЗ;
- вивчення та аналіз програм художньо-естетичного профілю ЗНЗ для внесення коректив у планування роботи позашкільного навчального закладу;
- вивчення планів позакласної роботи, факультативної, гурткової роботи в школі з метою корегування планів ПНЗ;
- «Педагогічна майстерня» для вчителів, які мають бажання підвищити свій професіоналізм з фаху;
- «Школа молодого вчителя», яку відвідують молоді учителі для набуття власного досвіду та підвищення якості викладання предмета;
- проведення методичних об'єднань з педагогами-організаторами, які потім продовжують роботу із класними керівниками: це може бути робота з активом підлітків і старшокласників, бесіди, тренінги «Як бути активним?», «Як бути лідером?», «Розвиток власної творчості?»;
- «Батьківська школа», що створюється та проводиться для батьків як для реклами власних досягнень, так і досягнень дітей, залучення їх до ПНЗ;
- довготривалі проекти з дітьми для розвитку підлітків їх виховання, виховання культури тощо;

– бесіди, анкетування для виявлення творчих і обдарованих дітей, для подальшого розвитку їх творчих здібностей, для самореалізації вихованців, для їх акмеуспіху, бо якщо вони будуть успішними в гуртку, то стануть успішними і в житті;

– профорієнтаційна робота;

– «Центр Дозвілля» – дозвілєва діяльність, яка відповідно до комплексних програм залучає дітей до змістовного дозвілля;

– музейна діяльність дітей та вчителів – пропаганда культури, залучення до національних, народних традицій, звичаїв, поширення нових знань, проведення експедиції «Герої Ельбрусу»;

– «Зірковий бал» – шанування лідерів учнівського самоврядування; шанування переможців учнівських предметних олімпіад; переможців МАН.

Безпосереднє керівництво формами взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків, так званою масовою роботою позашкільного навчального закладу, покладено на методиста цього закладу.

Поряд з цим на процес взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків впливатимуть самі підлітки, які можуть організовувати естетичне самовиховання. На самовиховання підлітка впливатимуть його характер, темперамент, поведінка; комунікабельність, словниковий запас; знання, уміння; упевненість у собі; зовнішній вигляд; спілкування в колі однолітків, естетичне сприйняття світу, віяння моди, свій стиль в одязі, зачісці тощо; бажання створювати предмети краси та дарувати цю красу іншим.

Висновки. На основі викладеного вище можна стверджувати, що інваріант процесу взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків є естетичною діяльністю підлітків, що здійснюється передусім у різнобічній соціальній творчості. Вихованець при цьому естетично-почуттєво реагує на навколишній світ, має потребу його перетворення згідно з естетичними нормами й ідеалами; постійно прагне до майстерності, органічно поєднує духовну й фізичну досконалість.

Вихованці, які залучені до естетичного процесу, процесу створення краси, проектної діяльності, пошукової діяльності та ін., проявлятимуть любов до краси, її шанування, братимуть участь у майстер-класах «діти-дітям», урахуватимуть думки однолітків, цінуватимуть працю й твори мистецтва однолітків, матимуть зразок для наслідування (саме однолітків).

Проте, у системі естетичного виховання підлітків не виявлені закономірності взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів у естетичному вихованні підлітків, не напрацьовані форми й методи їх спільної художньо-творчої роботи, тому й виникла необхідність створення системи взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків, яка графічно відображатиметься в багатовекторної моделі, її розглянемо в подальшому.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс] / за заг. ред. Михайла Грищенка. – 2016. – 34 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>

2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте (психологические очерки) : [книга для учителя] / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.

3. Мамонтов Я. А. Проблема эстетического воспитания / Я. А. Мамонтов. – М. : Прометей, 1990. – 228 с.

4. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна [та ін.]. – Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.

5. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи : [монографія]. – Кн. 2 / Г. П. Пустовіт, Л. В. Тихенко. – Суми : Університетська книга, 2008. – 272 с.

Л. В. Серых

МЕТОДИКА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ И ВНЕШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ ПОДРОСТКОВ

В статье рассмотрена проблема взаимодействия общеобразовательных и внешкольных учебных заведений в эстетическом воспитании подростков. Разработаны направления учебно-воспитательного процесса, которые раскрывают указанное взаимодействие и делают учебно-воспитательный процесс более эффективным.

Ключевые слова: взаимодействие, общеобразовательные учебные заведения, внешкольные учебные заведения, эстетическое воспитание, подростки.

L. Sierykh

THE METHODICS OF INTERACTION OF SECONDARY AND OUT-OF-SCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN THE TEENAGERS AESTHETIC EDUCATION

The article considers the problem of interaction between secondary schools and out-of-school educational establishments in teenagers aesthetic education. The directions of the educational process, which reveal such interaction and make the educational process more effective are worked out.

Key words: interaction, secondary schools, out-of-school educational establishments, aesthetic education, teenagers.

УДК 37(09)(477)Ступак

О. В. Похілько

ПРОСВІТНИЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Ю. СТУПАКА

У статті здійснено спробу висвітлення основних напрямів просвітницько-педагогічної діяльності Ю. Ступака на основі аналізу широкого кола першоджерел, перш за все з фондів Державного архіву Сумської області. Окремлено сферу наукових інтересів сумського дослідника, що охоплювала фольклористику, мистецтвознавство, літературознавство, краєзнавство, історію педагогіки. Визначено, що в основу діяльності Ю. Ступака як ученого, педагога й управлінця було покладено ідеї демократизму, гуманізму та народності, а погляди та напрацювання Юрія Петровича активно реалізовувалися у практиці вітчизняних навчальних закладів (як у власній викладацькій та просвітницькій діяльності педагога, так і в освітніх установах УРСР та СРСР).

Ключові слова: просвітницько-педагогічна діяльність, Ю. Ступак, Охтирське педагогічне училище, Конопотський учительський інститут, Глухівський учительський інститут, Сумський педагогічний інститут.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. На сучасному етапі розвитку української держави особливої значущості набуває підвищений інтерес наукової громадськості до вивчення репрезентативної творчої спадщини не тільки визначних освітян, педагогів світового виміру, а й тих викладачів вищої школи, чия невтомна й плідна праця, думки й ідеї сприяли формуванню кількох поколінь національно свідомих громадян та, активно реалізуючись у наш час, залишаються маловідомими широкому загалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. В останні десятиріччя вітчизняна історія педагогіки поповнилась низкою ґрунтовних досліджень, присвячених вивченню педагогічних персоналій. Серед них праці Н. Антоненко, С. Захаренко, А. Іванко, Г. Кудини, І. Скоропад, А. Тимченко та ін. Сотні імен наших співвітчизників було повернуто із забуття, введено до активного наукового обігу, інші – доповнено та збагачено новими матеріалами, переосмислено під іншим кутом зору. Серед них достойне місце належить Юрію Петровичу Ступаку (1911–1979) – вченому, педагогу, людині енциклопедичних знань, сфера наукових інтересів якого охоплювала фольклористику, мистецтвознавство, літературознавство, краєзнавство, історію педагогіки, а в центрі уваги завжди стояли питання освіти та виховання молодого покоління, підготовки майбутніх